
Krasznahorkai László

ROMBOLÁS ÉS BÁNAT AZ ÉG ALATT

(Részlet)

Bevezetés egy homályba

Nincs reménytelenebb ezen a világon, mint az úgynevezett délnyugati Regionális Buszállomás Nanjingban 2002. május 5-én, nem sokkal reggel hét előtt a szitáló esőben és a csillapíthatatlan, jeges szélben, ahogy ennek a buszállomásnak az udvaráról az induló járatok áttekinthetetlen káoszában, az ötös számú állás elöl és a járatok s a tócsák közt ide-oda hullámzó nyomorult, büdös, mocskos emberek tanácstalan tömegében csak lassan vergődve át az utca forgatagáig, egy vidéki busz nekivág a nyomorult, büdös és mocskos utcáknak, nincs reménytelenebb, mint ezek az utcák, mint kétoldalt ezek a végeérhetetlen, az ideiglenesség örökkévalóságába beledermedt barakképületek, mert nincs szó erre a reménytelen színre, a barnának és a szürkének erre a lassan gyilkoló változatára, ahogy betéríti ezen a reggelen a várost, nincs szó erre a kilátástalan ricsajra, amely be-beccsap olykor, ha a busznak egy-egy nagyobb kereszteződésben vagy buszmegállóban röviden várakoznia kell, s a rongyos arcú kalauznó kinyitja az ajtót, kihajol s újabb utast remélve kikialtja, mint valami rekedt vércse, hogy mi az úti cél, mert nincs szó, mely lényege szerint adhatná vissza, hogy amerre tolmácsolni felkért társammal most utazunk, az szemben van valahogy a világgal, mi megyünk kifelé belőle, a világ meg egyre távolabb és távolabb, egyre inkább mögénk kerül, rázkódunk, zötykölődünk előre a vigasztalan barnának és szürkének ebben az egyre sűrűbb, leírhatatlan ködében, arrafelé, amerre már tényleg alig hihető, hogy van valami a barna és a szürke eme ijesztően sivár keverékén kívül, ülünk hátul a rozoga buszban, májusra öltöztünk, de egy másikra, így hát fázunk és reszketünk és próbálunk kinézni az ablakon, de alig látunk át a koszos üvegen, így aztán csak azt hajtogatjuk magunkban, hogy hát, jó, rendben, valahogy elviseljük az efféle körülményeket, csak azt az egyet ne eméssze fel ez a mocskos és reménytelen köd kívül és belül, hogy ahová megyünk, az van, hogy ahová ez a busz állítólag elvisz minket, hogy a

buddhisták egyik legfontosabb szent hegye, hogy Jiuhuashan: az egyáltalán létezik.

Nagyjából négyórás lesz az út, mondták a jegyváltásnál, s aztán csak úgy segítőleg, fejüket kissé félrefordítva és magyarázólag hozzátették, hogy hát úgy értik: négy, négy és fél, amiből már akkor sejthető volt, miféle buszra szállunk, az azonban csak most, az első óra után nyilvánvaló, hogy valójában senki nem tudja, mert nem is tudhatja, mennyi időre lesz szükség Jiuhuashanig, hisz annyi, úgynevezett előre nem látható akadály és véletlen lassítja utunkat, hogy ezek miatt minden, különösen az idő, teljességgel megjósolhatatlan, akadályok és véletlenek, melyek voltaképpen csupán minékünk előreláthatatlannak, mivel mindezeket tulajdonképp jórészt a személyzetnek lehet köszönni, a vezetőnek és a kalauznak, akik – mint ez a város elhagyása után hamarosan kiderül – saját üzleti vállalkozásukként fogják fel az előttük álló feladatot, s már nemcsak az előírt megállóknban, de úton-útfélen lefékeznek, s megpróbálnak újabb és újabb utasokat felvenni az országút szélén gyalogló emberek közül, szinte vadászat folyik egy-egy újabb utasért kilométerről-kilométerre, olyanokért, akikkel aztán valamilyen egy nekünk át nem tekinthető megegyezés szerint, mert szó alig hangzik el, egy pillanat alatt megkötöttük a megállapodás, pénz villan fel az egyik kézben, s tűnik el a másikban, feketefuvarozás zajlik tehát az egyre tömöttebb járaton, mármint tömött a busz *elején* úgy a közepéig, mert hátra, ahová mi szorultunk, alig ül valaki, nem örültek meg, itt ugyanis sokkal hidegebb van, mivel idáig nem ér el a vezetőülés körül sejthető egyetlen működő fűtés melege, így aztán ide tényleg csak az ülésekért folytatott harcban gyengék s a legkevésbé kivételezettek kerülnek – micsoda egy rohadt balszerencse, ismételtgetjük dideregve a műbőr üléseken, hogy Nanjing és május és mégis ezek a szinte februári állapotok. De szólnunk igazából nincs kihez, mert az egyébként ismerkedésre, beszélgetésre mindig kész kínai útitársak, s közülük most azok, összesen négyen, akik ide hátra kerültek, se egymáshoz nem szólnak egy szót sem, se hozzánk, mindenki a lehető legtávolabb ül a másiktól, s begubóznán a kabátokba, sálakba és sapkába, miután hosszú perceken át elrendezik csomagjaikat a lábak alatt s a szomszédos üléseken, csak szótlánul bámulnak kifelé a mocskos üvegen át a barnásszürke ködbe, amelyben fogalma sincs senkinek, hol van, mert az már biztos, hogy belevesztünk a Nanjingtól délnyugatra eső végtelen térbe, egyszerűen nem lehet megállapítani, meddig jutottunk s mennyi van hátra, figyelem az idő

múlását az órámon, és érzem, hogy ez így még nagyon sokáig fog tartani, olyan sokáig, hogy már mindegy lesz, tényleg, hogy négy vagy négy és fél, mert ez az egész az idővel már nem jelent majd semmit – a busz meg csak zöttyen nagyokat a kátyúktól foltos úton a sűrű forgalomban, és rázkódik, és zörög az egész bádog tákolmány, és dobál minket ide-oda a jéghideg üléseken, de kitartóan haladunk előre egy vak bizalomban, mellettünk meg, az országút szélén, hatalmas batyukkal, szatyrokkal felpakolva, tényleg, az a rengeteg ember: mennek valahova, ők is előre, libasorban, behajolva a jegesen szitáló szélbe, esőbe, s csak némelyik int igent az olykor-olykor kihajló s kikiáltó kalauznak, s száll fel közénk, a többi mintha meg se hallaná, csak kissé félrehúzódik az útból, míg elrobogunk kísérteties menetük mellett, aztán visszalép az aszfaltra, hogy folytassa tovább vánszorgását a batyuk és szatyrok súlya alatt, nyilvánvalóan ők is ugyanabban a vak bizalomban, mint mi itt fõnn a buszon, ahogy sarat fröccsentve rájuk elhúznak mellettük, mintha volna bármiféle közös ok erre a bizalomra, mintha a képtelenség, hogy e baljós homály távlatában valójában nincsen semmi, épp elég volna arra, hogy mindnyájan elhiggyük: még ma mindenki célba ér.

Az óráim nyolc után kilenc percet mutat, amikor három nagy országút kereszteződésétõl alig száz méterre egy kanyarban a vezető hirtelen lefékez, s az útszéli sárból egy nyilvánvalóan épp erre a buszra várakozó középkorú asszonyt vesz fel, hogy nagyjából innen kezdõdjön el utazásunknak az a része, ahonnan már nem titkolhatjuk el egymás elõtt, a tolmács meg én, hogy ennek a tervnek, hogy eljussunk a Jiuhuashanra, talán nem gondoltuk át az összes nehézségét, hogy ugyanis megéri-e a kockázat egy ennyire bizonytalan úti cél esetén, mert hiszen, mondom a hidegben még mindig reszketõ, álmos társamnak, mi itt, ez a két fehér európai, nem értünk az égadta világon semmit ebbõl az egészbõl, hiszen már azt sem értjük, hogyan mûködik egy ilyen járat, hogy honnét tudta ez az asszony, hogy itt kell várakoznia, meg hogy a buszvezetõ honnan, hogy az asszony pont itt fogja várni, ebben a kanyarban, ráadásul pont ebben az idõben, mondjuk így: nyolc körül, hiszen menetrendrõl a mi esetünkben egyáltalán nem lehet beszélni, így van, nem érteni itt semmit, bólogatott láthatóan kissé szorongva a tolmács, és akkor ez még csak egy, mondom, a sok, számunkra ismeretlen, de mûködõ szabály közül, csupán csak kicsi töredéke egy egész rendszernek, amelyre ráhagyatkozunk és amely azért valahogy mégis csak fennáll, hogy ez a járat meg az õsz-

szes többi itt Kínában közlekedni tudjon, márpedig van belőlük, és mindennap és minden reggel és este és délelőtt és délután néhány millió, és van közlekedés – csak egy a sok közül, nézzük az asszonyt, ahogy a nyíló ajtón felmászik az elől szorongók közé, aztán ahogy egy szó nélkül odanyom néhány yent a kalauz kezébe, majd a rögtön nekiinduló jármű utasai közt átpréseli magát a busz végéig, s a mellettünk lévő oldalon, egy sorral előttünk, elhelyezi hatalmas, csomóra kötött batyuit, végül leül az ablak mellett – sűrű vattakabát van rajta, a fején ellenzős posztósapka, a nyakán vékony sál körbetekerve, a lábán olcsó bakancs, és az egész teremtmény teljesen el van ázva, annyira, hogy még percekig csöpög belőle a víz, és így annyira nyomorúságos benyomást kelt szegény, hogy olyan, mint egy loncsos, kivert kutya, ráadásul teljességgel megkülönböztethetetlen lény, van valami benne, amitől hiába nézem például az arcát, innen, egy sorral hátrébb, ez egy teljességgel behelyettesíthető arc, behelyettesíthető bárkiével, szinte csak egy arc átlaga, amit képtelen vagyok megjegyezni, hiába nézem, képtelen vagyok elkülöníteni a többitől, mert nem lehet, mert pontosan olyan, mint ezer meg ezer, meg millió és millió az embereknek ebben a felfoghatatlan tömegében, ami Kína, s ahol ez a „Kína” lehet hogy nem is egyéb, mint az embereknek egy a világtörténelemben példátlan, mérhetetlen és kifejezhetetlen tömege, ez hátrózza meg minden ízében, ez teszi olyan ijesztően mássá, olyan ijesztően megismerhetetlenné, s ahol ennek az asszonymnak az arca, az egész jelenség, ahogy leül előttünk egy sorral elébb, a túlsó oldalon, olyan érzést kelt, hogy nem tudom, mert nem lehet megmondani, ki ült le ott, mivel ott bárki leülhetett, ez az asszony bárki lehet, ez a nő, és ez volt a kegyetlenebbnél is kegyetlenebb igazság, ez volt a legigazságtalanabb tény: mindegy, hogy kicsoda: ül ott, csöpög belőle a víz, néz ki ő is a mocskos ablakon – s akkor ez a behelyettesíthető, ez a lehető legátlagosabb, ez a megjegyezhetetlen lény – anélkül, hogy bármi is megváltozna a maga behelyettesíthető, átlagos, megjegyezhetetlen mivoltában – valami egészen váratlant művel, valamit, amire nem lehet számítani: kinyitja ugyanis az ablakot – fogja az ablak kilincset, s félrerántja, elhúzza legalább félig, amitől persze rögtön becsap a jéghideg eső s a jéghideg levegő, annyira váratlan tényleg, hogy az első pillanatokban fel sem ocsúdik senki, se mi, se a többiek, azok itt négyen, akik még velünk együtt ide hátraszorultak, annyira ellentmond a józan észnek, hogy valaki, aki ennyire el van ázva, és aki ki tudja, mennyi időt töltvén odakint a hideg, szitáló esőben, nyilván

agyonfagyva felszáll, leül végre, s akkor kinyitja magára és ránk az ablakot, hogy se én, se a társam, se a többi négy nem tudunk szólni egy jó darabig egy szót sem, csak nézzük a nőt, ahogy a becsapódó szél félig lesodorja fejeéről az átázott sapkát, bámuljuk elhűlve, ahogy megigazítja, majd lehunyja a szemét, s a fejét kissé hátravetve megtámasztja az üléstámlában, és nem mozdul, vág be a szél, mi meg csak meredünk rá, és nem értjük, mit művel, de nem szólal meg jó darabig senki – és így megy velünk a busz, bele a ködbe, a sűrű szembeforgalomban, előre, állítólag Jiuhuashan felé.

Két zarándok

Már több mint egy órája vagyunk úton, amikor az aszfalt váratlanul véget ér. A busz egy hepehupás földúton halad tovább, majd újbab fél óra múlva átmegy egy betonból épített sajátos kommunista diadalív alatt, amelynek közepén, fönt, egy pillanatra még láthatjuk a vörös csillagot, két oldalt meg néhány eső mosta jelszót a munka dicsőségéről, végül ide-oda billegve a hatalmas kátyúk között bekanyarodunk néhány elmondhatatlanul nyomorúságos viskó közt egy nagyobb udvarra: a vezető a fékre lép, a kalauz kinyitja az ajtót, s a jármű nagyot sóhajtva megáll.

Mi meg se mozdulunk, de amikor látjuk, hogy az utasok egykedvűen szedelőzködni kezdenek, s egymás után mindenki leszáll, nincs más hátra, mint hogy mi is ezt tegyük. Nézzük erre, nézzük arra, de sehol valami hegyforma a környéken, körös-körül sík gabonaföldeket látunk, meg velünk szemben egy mocskos betonépületet: a vezető és a kalauz szótlanul összepakolja a holmiját, s olyan gyorsan elhagyják a buszt, hogy alig bírjuk őket utolérni.

– Ez, ugye, még nem Jiuhuashan – mondjuk. – Mikor indulunk tovább?

Legnagyobb megrökönyödésünkre se a kalauz, se a buszvezető nem szól egy szót sem, még csak le sem lassítanak, mint akiknek nagyon sietős: egy pillanat, s már el is tűnnek az épületben. Jiuhuashan, próbálkozunk hol az egyik, hol a másik utasnál, de nem áll velünk szóba senki. Jiuhuashan, mondjuk néhány fiatal férfinak, akik az épület eresze alatt álldogálnak, de azok is csak néznek ránk, aztán nevetgélve, zavartan elfordítják a fejüket. Akkor észreveszek egy kis csoportot, ezeknek most feltűnik valami, mert egyszeriben fogják a cók-

mókjukat, s nekierednek a sáros udvar hátsó sarkának: néhány viharvert kisbusz várakozik ott. Bár semmi nem árulja el róluk, hogy valamire is használnák őket, viszont mindegyikben ül egy-egy ember, s ha nem csinálnak is semmit, ha nem adják is semmiféle jelét, hogy utasokra várnának, de a nekilódult emberek mintha ezt valamiből jobban tudnák – mi meg úgy véljük, ennél a tökéletes tanácsstalanságnál, amelybe belezuhantunk itt a világ végén, rosszabb semmi nem lehet, így beállunk a kisbuszok felé iparkodó, amúgy azonban nem túl bizalomgerjesztő kis csoport mögé, s megkíséreljük megint:

– Jiuhuashan?

Egy hatvanéves forma nő vidám, barátságos tekintettel visszanez ránk, bólint, s a viharvert járművekre mutat.

– Jiuhuashan!

A csoport hamarosan szóba elegyedik az egyik kisbusz kormányosa mögött ülő férfival, de az olyan közömbösen néz maga elé, mintha teljesen egyedül lenne az egész világegyetemben. Az emberek azonban nem adják fel, egyre csak mondják és mondják és mondják, mire a férfi lassan odafordítja a fejét, végignéz rajtunk, aztán kikászálódik, s mintha nagyon a kedve ellenére volna ez az egész, morcos képet vágva, s jó hosszan bíbelődve a zárral, de végre kinyitja előttünk a kisbusz ajtaját, mi meg betódulunk, kezdődik az ilyenkor szokásos harc a helyekért, s bár ez ezúttal elég nagy nehézségbe ütközik, mindannyian úgy csinálunk, mintha rendben is volna minden, s már nézünk is előre bizakodva és készségesen, a férfi darabról-darabra végignéz rajtunk, mintha leellenőrizne, vagy jobb esetben mintha megszámolna bennünket, aztán odavet valamit a melléte ülőnek, és begyűjtja a motort.

Mindkét oldalon két-két hely van a buszban, összesen nyolc ülés meg a vezetőülés mellett egy, de mi tizenöten vagyunk, mint kiderül, úgyhogy a nagybuszhoz képest, amivel idáig eljutottunk, itt még képtelenebb helyzet áll elő, kilencre tizenöten, meg a csomagok, de senki nem tesz fel több kérdést, például hogy mi volna, ha a másik legalább három kisbuszból legalább egy még vállalkozna az elszállítá-sunkra, nincs morgás, egy rossz szó nem hangzik el, ellenkezőleg, valami meglepedésféle érződik a levegőben, egymáshoz szorulunk, ahogy csak bírunk, s ha hihetetlennek látszik is az elején, egy perc alatt mindenki a helyén, egymás hegyén-hátán, szorosan, egymáshoz préselődve, de mindenki bent – mi persze megint a jármű leghátuljában, ám közvetlen elénk az az előbbi vidám, barátságos tekintetű nő kerül

meg egy nyilvánvalóan vele utazó másik, az is nagyjából úgy hatvan lehet, ők a szó legszorosabb értelmében vett szomszédaink, és ketjüknek ez a közelsége a változatlanul nem túlzottan bizalomgerjesztő arcok között valahogy azonnal megnyugtat, mert túl a nyilvánvaló biztonságon, amit az ittlétük jelent nekünk, egyrészt biztosítékot adnak arra nézve, hogy az irány, amit keresünk, helyes, másrészt meg feltámasztják bennünk a hitet, hogy lesz azért, amit majd mi is megérthetünk ebben az átláthatatlan szabályok közt működő országban, például hogy mi ez az egész, s hogy mi itt a magyarázat: mert ez itt nyilván egy távolsági buszvégállomás, csak Nanjingban nem mondta senki, idáig járnak a nanjingi nagybuszok, innen kisebb járművekre kell szállni, ha az ember tovább akar, márpedig mi tovább, nagyon is, ülünk a csendben, felnyomva a hátsó falra, és nézünk előre a vezető felé, hogy indulunk-e már, és közben egyre jobban megnyugszunk, tényleg, mind a ketten, én is, a tolmácsom is, hogy lám, mégsem tévedtünk el, hogy nem mentünk rossz irányba, s hogy így a keresett szenthegy, reménybeli úti célunk, a Jiuhuashan, nem lehet olyan nagyon messze már.

Az út, amelyre hamarosan rátérünk, már egy lapos domboldalon fut, és sokkal rosszabb, mint bármi, amin eddig jöttünk. Valójában nem is út, csak egy amolyan kijárt kettős nyomvonal a sárban, de az utasok nem látszanak aggódni egyáltalán, ellenkezőleg, amikor egy-egy kikerülhetetlen kátyúba belezuttyanunk, és a busz feldob a tetőre, nagy kacagás a válasz, vagy ahogy még ebből a leírhatatlan állapotú utacskából is egy idő után még rosszabb lesz, s csak egy lélegzetelállítóan keskeny, serpentinyszerű sáv marad belőle, amelynek jobb oldaláról épphogy nem lóg le a kerék, az emberek nem nyugtalankodni kezdenek, hogy jaj, mi lesz, még megcsúszunk, és lezuhanunk a most már egyre mélyebb és mélyebb, bár az egyre sűrűbb ködben már nehezen kivehető szakadékba, nem, inkább valami élénkség terjed előlről hátra, és hátulról előre, és megindul a beszélgetés, s még én is azon veszem észre magam, hogy nem a kétségtelen veszélyekkel és bizonytalanságokkal foglalkozom, hanem az előttem guggoló s nekünk szoruló két nővel, mert vagy tíz perc után, hogy beheljük a buszt, és kezd melegedni idebent, mindketten hátratulják a csuklyát a posztókabátjukon, s látni, hogy kopasz a fejük – de akkor már feltűnik, hogy mind a kettőnek ugyanolyan anyagból varrt, és ugyanolyan sárga úti tarisznyája van, és más semmi, á, villan meg bennem, akkor hát zarándokok, s ettől még nagyobb jelentősége lesz innentől fogva

számomra már az útnak, nézem őket, különösen a vidámabb tekintőt, aki oly barátságosan a segítségünkre volt a végállomáson, szemügyre veszem az arcvonásait, és örömmel állapítom meg, hogy nem egyszerűen barátságos meg vidám az a tekintet, hanem van benne valami egyszerű báj, egy állandóan sugárzó, együgyű, ártatlan derű, így néz ki az ablakon, így veszi tudomásul, ha egy-egy nagy zuttyanásnál felharsan a nevetés, és így néz néha vissza rám, a fehérre, ahogy azzal a neki nyilván mulatságosan nagy orrával ez a soványka fehér épp azt kémleli, hol jár, kik között, s hogy kik lehetnek ezek itt elől, ebben az egyforma, hosszú posztókabátban, ölükben ezzel az egyforma, sárga tarisznyával. A térdje nagyon különbözik tőle, állapítom meg: komoly, értelmes, megfontolt arccal néz előre, mintha az utat vizsgálná, hogy jó felé megyünk-e valóban a most már csak szitáló esőben, s öltöztünk s lenyírt koponyájuk egyforma volta mellett is hamar kiviláglik, ő teljesen másféle ember. Figyelem finom szemüvegét, elegáns, ápoltságát, a testtartásában is megnyilvánuló büszkeséget és határozottságot, s arra gondolok, hogy amazzal ellentétben, ő valószínűleg gazdag és művelt, meg mintha ridegebb is volna, vagy inkább szigorúbb, parancsolóbb vagy világiasabb, egy biztos, szögezem le magamban, ő abból a modern Kínából jön, amelyből én menekülök, így hát ha zarándokok is, de teljesen különbözők, s figyelmemmel akaratlanul is vissza-visszatérek a barátságosabbhoz, mintegy elárulva, kivel is rokonszenvezem inkább, ami persze igazán nem olyan nehéz, tudniillik választani, hisz emennek abban az együgyű, derűs, barátságos lényében van valami lefegyverzően szeretetre méltó – ülök a kisbusz leghátsó ülésén, nézem én is, amit lehet, az útból és a szakadékból az ugrádozó vállak és fejek között, aztán vetek egy újabb pillantást erre a derűre, erre az állandóságra, erre az ártatlanságra, és azt gondolom, na, ő az, akire aztán az ember – még itt, Kínában is, ahol különösen a magamfajta utazó az előrelátó tanácsok szerint soha nem lehet eléggé óvatos – tényleg rábízhatná mindenét.

Igyekszem kivenni a tájat odakint, amennyire ez csak szorult helyzetem mellett lehetséges, mert érzem, hogy emelkedünk, de egy darabig többet látok a kedves zarándoknőből, mint az amúgy is egyre sűrűbb ködbe került, kanyargó, életveszélyes szerpentinből, hallani, ahogy a motor erőlködik, ahogy a vezető küszködik a sebességkapcsolóval, mert folyton a hármast erőlteti, de csak a kettesben képes, túl meredek most már, s a kanyarok is túlságosan élesek, fék, kettes, hármas, és gyorsan vissza kettesbe, dőlünk erre, dőlünk arra, néha

úgy érzem, magam tartom az egész rakományt, olyan erővel nehezdednek rám az előttem ülők, viszont mégsem ezzel törődöm, nem érdekelnek a nehézségek, a vidám élénkség átragadt rám, és mi van, ha ez már a Jiuhuashan, gondolom egy kanyar után, ó, szólok oda hangosan is a tolmácsomnak, lehet, hogy már a Jiuhuashanon vagyunk, magán a Jiuhuashanon haladunk fölfelé – látom, hogy az utasok pénzt vesznek elő, s adják előre a vezetőnek, megkérjük mi is a barátságos zarándoktól, mennyi, azt mondja, fejenként öt yuan, társam kiszámolja a tizet kettőnkért, és odaadja a zarándok kezébe, mutatván, hogy adja akkor előre, általános a jókedv, nyilván nem mi vagyunk az egyetlenek, akik hosszú utat tettünk meg, míg idáig értünk, és most már érezhető, hogy az utolsó kilométereken vagyunk, most már biztos, hogy mindannyian hamarosan megérkezünk, mindenki fönt lesz mindjárt, ha arról, hogy ki is ez a mindenki, nincs is határozott elképzelésem, és nehéz is volna, hisz a sötét, nyomorult arcokból nehéz megállapítani, hogy miért jöttek, hogy turisták, hogy dolgozni járnak ide, vagy esetleg itt fönt laknak-e, még az is megfordul bennem, hogy a két zarándoknak nézett nő talán nem is az, hanem apácák odafönt valamelyik női kolostorban, szentég, próbálok valahogy úgy hajolni, hogy kilássak a kisbusz aprócska ablakán, itt vagyok Jiuhuashanon, és most, az utolsó szakaszon fölfelé, ahogy visszagon-dolok a nanjingi indulásra s a Nanjingból idáig vezető útra, ahogy visszaemlékszem, milyen véletlennek köszönhetem, hogy a végállomáson az imént megtaláltam az idevezető buszt, ahogy az eszembe ötlük, milyen reménytelen is volt, sőt egyre és egyre és egyre reménytelenebb az idetartó út, mint egy népmesében, egyszerűen biztosra veszem, hogy jól tettem, igen jól, hogy a klasszikus kultúra törmelékei után tervezett nagy kutatásom első úti céljaként éppen Jiuhuashant neveztem meg, éppen ezt az elhagyatott buddhista hegyet, amelynek felkereséséről mindenki lebeszél, ugyan mit gondolsz, mit találsz ott, kérdezték kínai barátaim, nincs ott már semmi, arra, amiben Te reménykedsz, nincs semmiféle remény, méghogy Jiuhuashan, jegyezték meg rosszallóan, s csak csóválta mind a fejét, én meg most, az elhagyatottságnak éppen ebben a távlatában láttam biztosnak, hogy *jól jövök*, hogy ide kellett jönnöm, hogy pont ezeken a sáros utakon és pont ezen az életveszélyes szerpentinén, amikor valami mozgolódásféle támad előrébb az üléseken, s valami haragosabb beszéd foszlánya üti meg a fülemet, a vezető az, vesszük ki a társammal, ő az, aki most elkezd valamit dühösen mondogatni, és mutogat-

ni kezd ránk, persze nem értjük meg, csak lassan, a helyi tájszólásban, mit akar, hogy a pénzt, azt küldjük már végre, mondja, a tíz yuant, veti hátra fenyegetően, s magyarázzák s mutatják elől a többiek is, hogy mi még nem fizettünk, a vezető egyre dühödtebb, de most már mi is, mert már hogy is ne fizettünk volna, feleli a tolmácsom, az előbb adtuk oda a pénzt, néz a derűs arcú zarándokra, de az nem erősíti meg a szavunkat, hanem legnagyobb meglepetésünkre elfordítja a fejét, nem avatkozik bele a beszélgetésbe, mely egyre baljósabb lesz tíz yuan miatt, mi csak hajtogatjuk, hogy odaadtuk a zarándoknőnek, a vezető meg kiabál, hogy ugyan őhózzá az a tíz yuan bizony nem ért el, és rálép a fékre, és már csak ez hiányzik, a többieké megvan, a zarándoknő meg csak hallgat, és bámul kifelé az ablakon a maga változatlanul derűs tekintetével, ez nem lehet igaz, robban ki társamból a düh, s elkezd veszekedni a zarándokkal, hogy igenis odaadtuk, és pedig a kezébe, a tíz yuant, mire ő azt mondja ekkor előre a vezetőnek, hogy ő nem tudja, milyen pénzről beszélnek ezek az idegnek, erre teljesen eláll a szavunk, én döbbenet keresem a pillantását, a tolmácsom egyre haragosabban próbálja kikényszeríteni, hogy emez itt adja elő a pénzt, és így megy ez egy darabig, amikor egyszerre két dolog is történik: egyrészt a zarándoknő társa, a komolyabbik és a kevésbé rokonszenves odaszól halkán emennek, mire az előveszi a tíz yuant, és szó nélkül előre adja, másrészt pedig én is megértem, hogy ez a tiszta együgyűség, ez az ártatlan derű, bizalmamnak és szeretetemnek ez a hirtelen támadt tárgya: tolvaj, el akarta lopni a tíz yuant, értem meg, de nagyon nehezen, mert egyszerűen nem akarom elhinni, pedig ez történt, a busz nekiindul újra, s a beállt csendben, ahogy az ügy szerencsés megoldódásával elhallgatnak elől az emberek, fel kell fognom, el kell ismernem, bele kell törődjek, hogy ez a buddhista zarándok vagy apáca: becsapott, és még hogy!, hisz épp olyan derűs nyugalomban ücsörög itt a helyén, a hátát nekem vetve, és épp olyan ártatlan tekintettel néz kifelé az ablakon, mintha nem történt volna semmi, mintha nem is lopta volna el a pénzt, pedig ellopta, és ez fáj a legjobban, hogy egy zarándok, hogy egy apáca, hogy ebben a posztókabátban és ezzel a zarándoktarisznyával felszerelve, útban a Buddha felé, és akkor becsap egy amúgy is kiszolgáltatót idegent, de akkor már egészen közel vagyunk a célhoz, mint valami varázsütésre, a busz egyszerre csak kiemelkedik a ködből, megpillantjuk a hegy tetejét, és mindenütt ragyog a nap, egyenesen betűz a kisbusz koszos ablakain, minden szín éles, mély, meleg, és minden lobog a zöldben,

Jiuhuashan, mondja társam megnyugtatólag, s hogy valamiképp el tudjak emelkedni a dologtól, a karomra teszi finoman a kezét, Jiuhuashan, bólintok rá, de ez nem megy nekem ilyen gyorsan, még nem vagyok képes felocsúdni az előbbi történetből, viszont odakint ragyog a napfény, narancssárga ruhás szerzetesek mellett zötyögünk el, igen, itt vagyunk, felelem zordan a tolmácsomnak, s aztán megkérem, fordítsa le a zarándoknőnek, mert akarok neki mondani valamit, ugyan hagyd, próbál lebeszélni, nem, kérlek, fordítsd le neki, erősködöm, mégpedig azt, hogy:

– Mégis, hogy fogja ezt elintézni a Buddhával? Ezt a koszos tíz yuant?!

FELEZNEK?! Vagy hogy?!

Á, hagyjuk, csitítgat a tolmács, és kimutat a sűrűsödő épületekre a hegyoldalban, a másik oldalon meg a lélegzetelállító szakadékra, hagyjuk, tényleg, int a fejével előre, s akkor már látni az első kolostor-épületet, láthatóan ez a főutca, nagy a nyüzsgés, mindenütt szerzetesek, kegszerüzletek és még egy szállodaféle is – és éppen itt állunk meg, éppen itt szállunk ki a buszból, tűz a nap a szemembe, teljesen elvakítva próbálok kivenni, hol vagyok, de csak ez a váratlan ragyogás, meg az érzete annak, hogy valahol arra, a bal oldalon, a hegy meredekje és híres csúcsa lehet, beletelik vagy egy fél percbe is, hogy sikerül kivennem valamit, aztán egyszercsak váratlanul meglátom az egészzet egyben, és eláll a lélegzetem, mert mindenütt rengeteg kolostor, odanézz, oda, oda!, mondom örvendezve a társamnak, és nem is bírok még a csomagjainkkal törődni, csak bámulok magam köré, nézem a hegyoldalt sűrűn átszövő épületeket, a gyönyörű narancssárga kolostorfalakat meg a zöldet és zöldet mindenütt, nézem a kíváncsián körénk sereglő szerzeteseket, akárcsak bennünket ők, aztán távolabb az innen, a főutcáról fel-felfutó ösvényeket a kolostorokhoz – és feledve már minden, majd később átgondolom, döntöm el, hogy ez az egész előbbi kis tolvajlás mit akart jelenteni, hogy mire véljem, s hogy egyáltalán: mit jelent, mi az értelme, s valójában nem értettem-e valamit félre, amikor váratlanul odajön hozzám a komoly tekintetű zarándoknő vagy apáca, és a lehető legbarátságosabban elmagyarázza társamnak, mikor látja, hogy kettőnk közül egyedül az érti a kínait, hogy ez a szálloda, amelynek bejárata előtt várakozunk, megfelelő, ide bátran mehetünk, mutatja, akármelyikbe Jiuhuashanon nem lehet, figyelmeztet jóakaratóan, nem mindegyik... jó, billenti félre a fejét, de ez az, ebbe lehet – int aztán mosolyogva búcsút egy finom

mozdulattal s mintha egy kissé bocsánatkérően is a kellemetlenségért, amit kísérője miatt el kellett szenvednünk az imént, végül nekiered az egyik ösvénynek, gyors, apró lépésekkel, fel, a magasba, egy kolostor felé, hogy utolérje társát, a bűnöst, aki korát meghazudtoló frissességgel már szalad is a meredek utacskán, s még jól látom egy darabig azt az együgyű, szeretetreméltó, kedves arcot, mely csak ragyog és ragyog az éles, tiszta napfényben, ahogy vissza-visszanéz rám, mintha csak azt akarná megmutatni, amíg végleg el nem nyeli az ösvény zöldje, hogy azt a megcsodált, csalóka ártatlanságot onnan semmi, de semmi nem törölheti le soha.

(Alföld, 2004/1.)

KRASZNAHORKAI LÁSZLÓ 1954-BEN SZÜLETETT GYULÁN. PRÓZÁT ÉS ESSZÉT ÍR. JÓZSEF ATTILA- ÉS KOSSUTH-DÍJAS.